

zijn vrouw in 't bezit te doen komen van een groote uitkeering van de verzekering. Lukas verbiedt haar de som aan te nemen. De derde dreigt door zijn schoonheidsgevoel te verdolen en volgt de dochter van een Italiaanschen ketellapper naar 't Lago Maggiore. Lukas haalt hem terug. Maar tegenover Martin schiet zijn kracht te kort. Hoog, koninklijk hoog, rijst de gestalte van den eerlijken rechtschapen boer op als hij de schanddad van zijn jongen hoort, en hem de teekenen van zijn officierswaardigheid van de kleeren scheurt. Maar wanneer hij hem wegzendt en hem na dat dieponterend tooneel, waar hij weigerde de hand van zijn zoon aan te nemen, omdat die te vuil was, nastaat, lezen we: „Lukas wierp den rechterarm yer over den rug van de koe; tegen het dier aangeleund, stond hij Martin na te kijken. Zijn leven lang had er niet zulk een trek van bitteren ernst over zijn gezicht gelegen. Boven de plek, waar hij en Rosa stonden, welfde zich een zwarte, met regen dreigende hemel". De deur van 't ouderlijk huis echter bleef voor hem open „wanneer hij als een ander mensch terug kon komen". Maar als Lukas zijn verdolende kind uit Italië weerhaalt, vindt hij zijn verdwalde terug als een ellendige vagebond op den Gotthardweg, hij sterft in zijn sterke armen. Tenslotte neemt Lukas weer zelf 't bestuur over de zijnen en hun zaken op zich om te herstellen wat zijn kinderen hebben bedorven.

In 't algemeen zijn de boeken van Zahn boeiend, de intrigue is meesterlijk gespannen, taal en stijl zijn tot in 't minime verzorgd, de conflicten zijn niet geforceerd, maar van een treffende en waarachtige uitbeelding, de ontwikkeling loopt door met de zekerheid, waarmee de lawine zich langs de berghelling stort, alles tot zelfs alle nevenscènes en bijfiguren zijn met zorgvuldige toewijding geteekend, het geheel draagt een typisch Zwitserschen karakter, maar de personen en hun levens zijn uit 't locale geheven tot 't plan van 't algemeen-menschelijke. Dat alles verklaart de fascinerende invloed, die er van Zahn's romans vooral op jonge lezers met naar 't leven-begeerige harten uitgaat. Het is 't geheim van zijn meesterschap over 't woord, het is tevens 't gevaar, dat aan 't lezen van zijn werk verbonden is. Wat onze jeugd aan gaat: we gelooven niet, dat 't gewenscht is om adolescenten met de levensrealiteiten, met wat er in de wereld zoodoorgaat, op de hoogte te doen komen door boeken met zulke sterke tonen en heldere beelden. Inzonderheid is dit 't geval bij de laatste, zooals „Frau Sixta" en „Die Hochzeit des Gaudenz Orell", waarin over vrije liefde gehandeld wordt op een wijze, die we ontoelaatbaar achten moeten.

Daarbij komt verder, dat, althans in sommige verhalen, een deterministische grondtrek onmiskenbaar is. De gebeurtenissen ontwikkelen zich bij hem volgens vaste lijnen. „Met de zekerheid van een slaagwandeljaar", zooals Spiero 't uitdrukt, richt Zahn alles in op een bepaalden loop der dingen: zóó en niet anders. De waarheid, die hij bij 't peilen van gemoed en hart, bij 't waarnemen van 't menschenbeweeg meent gevonden te hebben is, dat „das ureigste innerste Wesen" voor lot en leven beslissend is. Ik denk b.v. aan Onderstroom.

Flori, de hoofdpersoon in 't boekje, is een eerlijk belaste jongen, die in zijn hart voelt, dat hij slecht is. Allerlei boosheid en hartstochten leven in zijn boezem. Op zekeren dag breekt er een boschbrand uit. Leni, de dochter van een welgestelden veeboer, dreigt te verbranden. Maar Flori draagt haar uit 't gevaar weg. Tusschen beiden ontstaat nu vriendschap, later een liefdesverhouding. Lang, lang past Flori goed op. Hij is zijn booze drift meester, Leni's beeld geeft hem kracht, als de verzoeking hem aanvalt. Maar dan wil 't ongeluk, dat wil eigenlijk zeggen 't noodlot, dat slechte kameraden hem meetroonen naar een kermis. En dan is 't mis. Hij springt uit den hand. Hij durft Leni niet meer onder de oogen te komen. Hij ontvlucht haar. Ver weg leeft hij in zonde en verkeerdheid. Toch is in zijn binnenste een stem, die hem tot beter maant. Dan keert hij naar zijn geboortedorp terug. Hij ontmoet zijn vroegere geliefde weer, hij bekent haar zijn schuld en ontvouw. Leni vergeeft hem alles.

Eens, op een avond, wacht hij haar aan den oever van 't bergmeer. Hij zit aan den kant. In gepeins verzonken neemt hij blokjes hout en werpt die in 't water. Op eenmaal ziet hij wat er mee gebeurt: ze draaien rond en rond in al kleiner kringen, als door een onzichtbare hand voortgetrokken, tot ze in den draaikolk neergezogen worden. En dan schiet door zijn hoofd pijnsnel de gedachte: dat is je eigen leven. Hoe je ook strijdt om goed te zijn, altijd trekt 't kwade je neer. De stroom onder het leven is sterker. En dan staat Flori op. Haastig schrijft hij eenige woorden op een papier, hecht dat aan een boom en springt in 't meer. Een plons... en de wateren sluiten zich boven zijn schuldige hoofd.

Dezelfde trekken, die we in dit karakteristieke werkje zien, vertoonen eveneens, schoon minder opvallend „De stille krachten", „De andere weg", „Het leven van Salome Zeller", „Nacht", „Lukas Hochstrassers Haus", enz. Terloops vestigen we hier de aandacht op een verschil tusschen oorspron-

kelijken en vertaalde titel van het laatste. In 't Duitsch („Lukas Hochstrassers Haus") valt 't licht op Lukas, de sterke, die saevius tranquillius in undis staat en staan blijft als de pilaar, waarop zijn huis rust, terwijl de titel „Het gezin van L. H." de aandacht van te voren meer verdeelt over zijn kinderen, met wie 't één voor één den verkeerd kant op gaat; hier dus een eenheid, die door 't onverhiddelijke leven, de stille krachten, die alles drongen en drijven, uit elkaar gescheurd wordt.

De deterministische zelfkant maakt vele van Zahn's verhalen gevaarlijk; ik zou er bij kunnen voegen: speciaal voor Gereformeerde jonge menschen, die met zichzelf nog niet klaargekomen zijn, die nog niet tot bewustzijn van geloof kwamen. Maar al te veel toch wordt uit onvolledig-gegeven of onjuist-opgenomen en half-begrepen onderwijs aangaande de leer der predestinatie practisch een levenshouding geboren en heimelijk gekoesterd, die met 't determinisme vrij groote verwantschap bezit. Lector als „Onderstroom". Wat het leven vernietigt enz. oefent juist op zulke zielen een machtige bekoring en een onweerstaanbaren invloed uit.

Waarbij dan tenslotte als laatste bezwaar, dat vanaf ons standpunt tegen de kunst van dezen schrijver ingebracht moet worden, komt, dat dit gevaar geen enkel religieus tegenwicht heeft. „Von seinem religiösen Glauben erfahren wir, trotz den vielen Pfarrergestalten seiner Werke, nichts", merkt Spiero terecht op. Hij voegt er aan toe: „dennoch haben wir das sichere Bewusstsein, er berge wie Musik so Religion „in ihm selbst".

We zouden 't niet gaarne tegenspreken, maar constateren slechts als een ernstig gemis, een schrijvend tekort vaak in de tekening van iedere zieleverhouding, bij de oplossing van elk conflict, dat de menschen van Zahn (we zouden bijna zeggen angstvallig) buiten de sfeer van het Christelijk geloof en belijden worden gehouden. En met dat gemis hebben we als lezers tenslotte van doen, dat gemis doet ons restrictie's maken en waarschuwen, opdat men niet kritiekloos en onvoorwaardelijk zich overgeve aan (ook niet op te vroegen leeftijd aanraking zoeke met) deze kunst, die veelszins ontroerend is van diepe menschelijkheid, grootsch van conceptie, glanzend lijk sneeuw op de toppen van 't hooggebergte, maar die toch onbevredigd laat, wijl ze de diepste en hoogste waarden in 't menschelijk leven, die van zonde en genade, verwaarloost en miskent.

M. J. LEENDERTSE.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

Terug naar elgen stijl!

De G. S. B. Wordt het zoo langzamerhand niet eens wat vervelend daarover nu weer te beginnen? Wat schiet je er eigenlijk mee op. Iedereen zegt nu al een paar jaar lang (pardon, — van de oprichting af aan) er zijn meening over, en... we zijn nog niets opgeschoten. Nu weet ik wel: 't is ook hier maar weer de vraag wat je opschieten noemt. „Er op geschoten" is echter nog altijd iets, wat aan de orde van den dag is. Ik waag niet te berekenen het aantal treffers, en evenmin het getal afzwaaiers.

Trouwens — in de gegeven omstandigheden zal dit ook wel heel moeilijk uit te maken zijn. Het front der G. S. B. is nu eenmaal geen „schoolschip A", waarvan je precies in een of ander schietvoorschrift grootte en wijze van opstelling kunt beschrijven vinden. Booze tongen beweren wel, dat de Kamper motie een „schoolschip A" wezen wil, of desnoods een „schoolschip B", maar een „schoolschip" is en blijft zij. Wij kunnen op dergelijke beweringen niets anders doen, dan opmerken, dat je op die manier alles, wat uit de buurt der Kamper school komt van te voren kunt doodverven, en wat de kwestie A en B betreft... sinds een onsterfelijk paastor eens tegen een geprononceerden ouderling zei: „Ik zeg geen A, en ik zeg geen B: ik zeg Ba!" kunnen ook wij een dergelijke probleemstelling wel van ons studentikoos chapitre afgeschoven rekenen.

Het ééne, groote probleem, dat er voor ons is blijven liggen (ik bedoel, voor onze studentengroep als gemeenschap) is altijd nog: de G. S. B. zelf. Wat is zij? Wat belijdt zij? Wat wil zij? — Zooveel vragen, zooveel „problemen"! — En daarover kunnen wij nu wel, evenals de heer C. de Jong dit in het vorige paasnummer van Frat. nog deed, eenige algemeene satzen te berde brengen: er blijft in al die beschouwingen steeds één lacune, n.l. op die plaats, waar de getrokken richtlijnen zich om het punt in kwestie, de naam „Gereformeerd", heen buigen, in te zien dat ze er doorheen getrokken worden. Zoolang de naam Gereformeerd angstvallig in de discussie vermeden wordt, kan men zijn beschouwingen even goed toepassen op een meer algemeen christelijke studentenbeweging als de N. C. S. V. En ik meen, dat het altijd van meet aan, de crux geweest is in de G. S. B., dat zij op een eenigszins onzelfstandige manier met de N. C. S. V. heeft willen stuivertje wisselen. Natuurlijk zeg ik hier niets ten nadele mee van de N. C. S. V. Ieder heeft van haar zijn eigen indrukken en ervaringen en het zou minstens even onzelfstandig zijn, als men zijn eigen idee als maatstaf zou gaan aanwenden voor die van anderen.

Maar nu — de Kamper motie! Wat wil die eigenlijk? Er zijn er, die in deze motie reeds de doodsklok hebben hooren luiden over de G. S. B., die (tenminste wat haar gereformeerde karakter betreft) al jaren lang heeft liggen te zieltogen en te stuiprekken.

Een enkele gaat nog verder, en beweert, dat met de Kamper motie ook inderdaad een rouwbrieff „mede namens wederzijdsche familie" is opgesteld. Nu — als dat de bedoeling was, dan leven we inderdaad wel in een

lugubere sfeer. Toch meen ik, dat wie van een doodsklok spreekt, eigenlijk niet goed weet, waar de klepel hangt, of — 't moest 's mans eigen tong zijn. En in dit geval zou hij voor de klok zijn eigen hoofd moeten aanzien. — Enftu, hij moet het weten. 't Zou dan wel een erg hoi hoofd moeten zijn, wat toch niet bij een stud. verondersteld mag worden.

Kom, we moesten eigenlijk met dergelijke sombere profetieën niet meedoen. Ten eerste bederven ze de mentaliteit van velen al bij voorbaat en dan: 't is toch dezelfde klok, die over de dooden klaagt, maar die ook ten leven roept. En dit laatste bedoelt de Kamper motie in de eerste plaats. Zij roept om het eigen gereformeerde leven in onze studentenwereld. Precies dezelfde bezieling, die er is in de N. C. S. V., maar dan gereformerd uitgelegd, gereformerd doordacht, gereformerd doorvoeld, gereformerd uitgewerkt. Dat is tenslotte „der langen Rede kurzer Sinn". 't Gaat natuurlijk niet om een louter formalistisch iets, alsof we nu eenmaal per se tevreden zouden zijn, als we dat artikelje over den grondslag maar in 't reglement van de G. S. B. hadden. Ware dit zoo, dan zou de Kuyperiaansche leus weer prachtig opgeld kunnen doen: „Voor Gods Woord (maar dan in den allerruimsten zin) wiken de reglementen". Ieder, die een beetje serieus de zaken opvat, begrijpt heel goed, dat achter de Kamper motie een beschouwing zit. En laten we elkaar nu goed begrijpen, en op dit punt vooral goed onderscheiden. Want bij de G. S. B.-kwestie wordt de sfeer o zoo gemakkelijk vertroebeld. Die beschouwing gaat in dit geval niet over de problemen, die ieder individu in de G. S. B. aan de orde stellen kan, maar die beschouwing raakt het problematisch karakter der G. S. B. zelf.

Hebben we een G. S. B., die Gereformerd is, ja of neen? Dat is de primaire vraag. Zoo ja — maar dan moet ook het belijdend karakter van de G. S. B. voorop gesteld worden. En ik geloof niet, dat er iemand zal zijn, die tegenwoordig nog beweren zal, dat we over een teveel van dit laatste te klagen hadden.

Wat waren daarvoor de motieven? Het lijkt m. i. een onmogelijk werk om alle oorzaken eens na te gaan, welke 't den van huisuit gereformeerden student moeilijk maken om zijn gereformerd belijden ongerept in de worsteling met wetenschappelijke kwesties te bewaren. Een ieder ziet dit op zijn eigen terrein. Oordeelen over dat van zijn buurman in een andere faculteit lijkt mij een hopelooze onderneming. Ook weet ik niet of de meeste kwesties, die een sceptische houding tegenover het gereformeerde te weegbrengen, altijd wel gedragen worden door een bepaalde beschouwing. Ervaringen op dit gebied opgedaan, vallen dikwijls niet mee. In alle geval geloof ik, dat het percentage dat zich „gereformerd geworsteld" heeft, of dat zich traint om zich gereformerd te worstelen, nu niet zoo bijster groot is. Maar op dit punt geef ik gaarne mijn meening voor een betere prijs. In de vrije studentenwereld wordt het tegenwoordig al erg kwalijk genomen als je zoo iets dubieus durft stellen.

Dus van individuele gevallen zie ik af, omdat het nu eenmaal ondoenlijk is daaruit een conclusie te trekken voor het geheel. Mijn bezwaren richten zich juist tegen de G. S. B., die in haar tegenwoordige geestelijke oriëntatie steeds meer op weg is om wat individueel moet blijven, te stellen als algemeen kenmerk van de studenten-gemeenschap. En dit juist noem ik het ongereformeerde, wat onze beweging van meestaan gekenmerkt heeft. De mentaliteit was niet gereformerd, ook niet bij de oprichting. Men zocht elkaar als gereformeerde studenten — ja, waarom eigenlijk?

Toch zeker niet omdat men het van het gereformeerde verwachtte in al datgene, wat „de religieuze nood van den gereformeerden student nitmaakte". Daar wijst de oprichtingsleus „de religieuze nood van den geref. student" zelf al op. Als ik het begrip religieus in wijdste vertakkingen handhaaf, is mijn religieuze nood dan een andere dan die van een niet-gereformeerde? Of — men moest de bewering aandurven, dat het gereformeerde het begrip religie verengt — maar welke van huis uit gereformeerde neemt dit voor zijn rekening? Men heeft zich dan ook altijd wel gewacht om dit openlijk als G. S. B. uit te spreken, al werd en wordt er nog altijd veel gemompeld, dat de belijdenis te onwettich is, te onvolledig, te formalistisch — etc. Ik vind al dat „gekanker" zoo ontzettend goedkoop. Iedereen kan er aan mee doen, als zijn jeugd maar opstandig genoeg is, en als hij in zijn ongebonden individualisme maar maling heeft aan al wat historie heet, en traditie. 't Is het individualisme op zijn smalst, en 't getuigt in ieder geval van weinig piëteit, van weinig eerbied. En het is overigens wel merkwaardig in een tijd, waarin men zoo heet te huiveren voor het Mysterium Tremendum. Maar... Rudolf Otto is gelukkig niet „van huis uit gereformerd".

Een beweging, die in zijn consequenties niet anders doet, dan het individualisme bevorderen en sanctionneeren, moest beginnen met den naam Gereformerd het eerst over boord te gooien. Misschien achten velen dit te scherp gezegd, en zal men er op wijzen, dat er toch wel degelijk in de G. S. B. een saamhoorigheid van Gereformeerde studenten aan te wijzen is en dat vooral het congres daar telkens weer het doorslaande bewijs van levert. Maar dan bewijst dit alleen maar, dat de practijk gelukkig nog niet zoo arm is als de theorie. Men spreekt nog van saamhoorigheid, maar waag het niet erover te willen beginnen in de G. S. B., of je krijgt niet alleen den wind van voren, maar van alle kanten. 't Woord „beziinning" is anders ook in de G. S. B. wel een modewoord geworden, en daar is niets op tegen, als men het maar niet loomaakt van 't begrip „bezonnenheid". En ook, als men maar weet, dat iedere beziinning op de gereformeerde gedachte tenslotte weer uit moet gaan van wat God door en van Zijn openbaring reeds heeft doen bezinnen. Ook 't begrip beziinning mag niet in individualistischen zin geïnterpreteerd worden, omdat het een woord is dat dank zij het karakter van den menschelijken geest, behoort aan alle geslachten en aan alle tijden. En waar het de beziinning geldt op ons geopenbaarde waarheden handhaaft speciaal het Calvinisme meer dan welke richting de gedachte, dat Gods Geest juist door 's menschen geest historie maakt, ook Zijn heilshistorie. En het is het fatale geweest van onze G. S. B., dat zij zich niet geroepen gevoeld heeft bewust mede te werken om op h a r manier een nieuwe bladzijde toe te voegen aan datgene, wat God reeds in de historie van het Calvinisme gaf, maar dat zij terug greep op die piëtistische en me-

thodi
nisme
heid
eerlij
meere
gres,
de be
meere
syste
opnie
ontnu
klacht
onze C
ingez
len va
dat te
droef
voor
piet
geude
tunt
termit
„grom
Ten a
Adria
speet
een co
elders
ontva
zijn??
fisch t
gelege
rechtv
in n
plaats
t hart
deslaa
moet
ultma
Deze
keert v
nemen
't cong
tot een
meesta
En i
pijnlijk
verlore
flattee
een he
kerk b
stijve,
werd h
eraan
ningsv
't Was
steend
van zij
Hoe
ver var
G. S. B.
N. C. S
persoon
milieu
slasme
te bran
waar o
om riep
was nu
ons me
levende
in ons
af kom
zoek: h
maar i
thodien
En wa
erkenni
Christu
wordt d
gevene
vrome,
en bely
altijd w
we 't n
niet me
daarin
having"
de en d
staant: v
nis, ma
niet om
ker te n
de talen
er rede
hierdoor
hebben,
Een w
door an
dat men
reeds la
vraagt e
zijn oed
heidsvor
strooid
gezocht
in het o
drift v
avond. I
dat alles
bezi aan
enthous
zoo nate
B. in de
dan, —
licht en
der open
overzw
ten, doo
Gods lie
helderd
dan wee
met sme